

วารสารมานุษยวิทยา

Journal of Anthropology, Sirindhorn Anthropology Centre (JASAC)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568)

Volume 8 Number 2 (July – December 2025)

ISSN 2630-001X (Print) 2773-9619 (Online)

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

กรุงเทพมหานคร

คู่มือ

วารสารมานุษยวิทยา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568)

วารสารมานุษยวิทยาเป็นวารสารวิชาการของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การสนับสนุน ยกย่อง และเผยแพร่การศึกษาใหม่ ๆ ทางมานุษยวิทยาที่อธิบายพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประการที่สอง การสนับสนุนให้นักมานุษยวิทยารุ่นต่าง ๆ ได้ผลิตงานวิชาการที่มีคุณภาพสามารถอธิบายสภาพปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์ รวมถึงความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรมและอคติทางสังคม ประการที่สาม การส่งเสริมความเข้าใจและเปิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการศึกษาชีวิตมนุษย์ เป้าหมายทั้ง 3 ประการนี้คือปรัชญาและพันธกิจสำคัญของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรที่เล็งเห็นว่าความรู้ทางมานุษยวิทยาคือสิ่งที่จำเป็นต่อสังคมเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของมนุษย์และความแตกต่างทางสังคมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

วารสารมานุษยวิทยามีการตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม โดยเปิดรับข้อเสนอบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journal Online)

สามารถอ่านและดาวน์โหลดบทความได้ที่ <https://tci-thaijo.org/index.php/jasac>

Journal of Anthropology, Sirindhorn Anthropology Centre (JASAC)

Volume 8 Number 2 (July – December 2025)

The Journal of Anthropology, an academic publication of the Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization) (SAC), has 3 important objectives. Firstly, to encourage, enhance and circulate new anthropological works that demonstrate the socio-cultural dynamics of human societies from the past to present. Secondly, to support anthropologists of all generations in creating qualified research papers that investigate social issues that have affected human values, dignities, as well as social inequality, injustice, and prejudice. Thirdly, to advocate and promote fresh perspectives and approaches in studying human activities. These three objectives are the philosophical underpinning of the SAC's mission, which recognizes that anthropological knowledge is essential for creating peaceful coexistence of human and societal differences in our rapidly changing globalized world.

The Journal of Anthropology publishes 2 issues each year, the first issue of January-June and the second issue of July-December. We welcome academic contribution both in Thai and English. Articles can be submitted through our online system.

visit journal: <https://tci-thaijo.org/index.php/jasac>

คณะที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

นิติ ภาวครพันธ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศิราพร ณ ถกลาง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อานันท์ กาญจนพันธ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ยศ สันตสมบัติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ชยันต์ วรรณะภุติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เสมอชัย พูลสุวรรณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ธนิช เลิศชาญฤทธิ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รัศมี ชูทรงเดช	มหาวิทยาลัยศิลปากร

กองบรรณาธิการ

โสวัตตรี ณ ถกลาง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จักรพันธ์ ชัดชุ่มแสง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วสันต์ ปัญญาแก้ว	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อนุสรณ์ อนุโณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ยุกติ มุกดาวิจิตร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พิเชฐ สายพันธ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
บุญเลิศ วิเศษปรีชา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สายพิน สุกุพทมงคล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กนกวรรณ ธราวรรณ	มหาวิทยาลัยมหิดล
สิริพร สมบูรณ์บุรณะ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ดำรงพล อินทร์จันทร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
เอกรินทร์ พึ่งประชา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ตรงใจ หุดางกูร	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

บรรณาธิการ

นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

ผู้จัดการวารสาร

วิสุทธิ์ เวชวารานันท์	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

ผู้ช่วยบรรณาธิการและประสานงานทั่วไป

นพพล เมฆมาก	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

Advisory Board:

Niti Pawakapan	Chulalongkorn University
Siraporn Nathalang	Chulalongkorn University
Anan Ganjanapan	Chiang Mai University
Yos Santasombat	Chiang Mai University
Chayan Vaddhanaphuti	Chiang Mai University
Samerchai Poolsuwan	Thammasat University
Thanik Lertcharnrith	Silpakorn University
Rasmi Shoocongdej	Silpakorn University

Editorial Board:

Sowatree Nathalang	Kasetsart University
Jaggapan Cadchumsang	Khon Kaen University
Pinkaew Laungaramsri	Chiang Mai University
Wasan Panyagaew	Chiang Mai University
Anusorn Unno	Thammasat University
Yukti Mukdawijitra	Thammasat University
Pichet Saiphan	Thammasat University
Boonlert Visetpricha	Thammasat University
Saipin Suputtamongkol	Thammasat University
Kanokwan Tharawan	Mahidol University
Siriporn Somboonburana	Walailak University
Damrongphon Inchan	Silpakorn University
Ekarin Phungpracha	Silpakorn University
Trongjai Hutangkura	Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre

Editor:

Narupon Duangwises	Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre

Journal Manager:

Whisut Vejvarabhorn	Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre

Assistant editor:

Nopphon Mekmak	Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre

ที่ทำการกองบรรณาธิการ

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

20 ถนนบรมราชชนนี ตำบลจันทน์ กรุงเทพมหานคร 10170

โทร 02 880 9429-3807

Editorial Offices

Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization),

20, Boromrachachonni Road, Taling-Chan, Bangkok, Thailand, 10170,

tel. (+662) 8809429 ext. 3807

ออกแบบปก

วิสูตร สิงห์ใส

จัดรูปเล่ม

วรัญญา เพ็ชรคง

ตรวจพิสูจน์อักษร

วิสุทธิ์ เวชวารภรณ์

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) กรุงเทพฯ โทร. 02-880-9429

ISSN

2630-001X (Print) 2773-9619 (Online)

copyrights@2021 by Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre
(Public Organization)

สารบัญ (Contents)

บทบรรณาธิการ	9
บทความวิชาการ	
บทวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษามิติทางสังคมของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: ว่าด้วยภววิทยา ญาณวิทยา และความเป็นธรรม ชยา วรธนะภูติ	11
“สนาม” ที่ไม่หยุดนิ่ง: ทบทวนวิธีวิทยาและจินตนาการ ในมานุษยวิทยาร่วมสมัย ปิยรัตน์ ปั่นลี	61
“ทำไมเสรีนิยมจึงนิยมการจ้างงานเปราะบาง?: บททดลองนำเสนอเชิงมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ” นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย	97
บทความวิจัย	
ในโลกที่ให้ค่ากับคาร์บอน: วิถีเลี้ยงสัตว์และการปลดแอก จากภูมิอากาศในเคนยา กนกวรรณ มะโนรัมย์	137
ในน้ำมีปลา ในนามีน้ำ: กะเทาะแนวคิด ‘อยู่กับน้ำท่วม’ เบื้องหลังการบริหารจัดการน้ำแบบทุ่งหนองน้ำบางระกำโมเดล ฐานิดา บุญวรรณโณ	181
บทปริทัศน์หนังสือ	
Belittled Citizens: The Cultural Politics of Childhood on Bangkok’s Margins บุญเลิศ วิเศษปรีชา	231

The Shock Doctrine : The Rise of Disaster Capitalism วิธวินท์ ศิริพูนทรัพย์	239
Louder and Faster : Pain, Joy, and the Body Politic in Asian American Taiko เพชรงาม บุญยะเวศ	251

บทบรรณาธิการ

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ

สภาวะวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศเป็นปัญหาโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่นักมานุษยวิทยาและนักสังคมศาสตร์มองต่างไปจากนักวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะการเห็นความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสภาพแวดล้อม ในท้องถิ่นแต่ละแห่งล้วนเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติในระดับที่ต่างกันและมีวิธีที่จะแก้ไขไม่เหมือนกัน ประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจเกี่ยวข้อง กับวิกฤตของสิ่งแวดล้อมโดยตรง บทความของชยา วรรณฤติได้ชี้ให้เห็นปัญหานี้ และเสนอว่าธรรมชาติของภูมิอากาศคือการดำรงอยู่แบบพหุสถานะ พหุลักษณะและพหุระดับพื้นที่ ความหลากหลายของท้องถิ่นควรถูกพิจารณา มากกว่าการสร้างบรรทัดฐานสากลซึ่งละเลยความรู้พื้นบ้าน เช่นเดียวกับ กนกวรรณ มะโนรมย์ ซึ่งให้เห็นว่าระบบปศุสัตว์พื้นเมืองของชนเผ่ามาไซ ในประเทศเคนย่า ได้รับผลกระทบจากนโยบายสิ่งแวดล้อมของตะวันตก ที่พยายามควบคุมคาร์บอน แต่มองข้ามวัฒนธรรมของสังคมเลี้ยงสัตว์ ชาวมาไซ ถูกมองเป็นผู้ก่อการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ชาวอังกฤษในยุคอาณานิคมเข้ามา เปลี่ยนวิถีของชนพื้นเมืองจนทำให้พวกเขาเสียที่ดินทำกิน

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย โดยเฉพาะน้ำท่วมเป็นปัญหาเรื้อรัง และสร้างผลกระทบในหลายมิติ การศึกษาของฐานิดา บุญวรรณ ซึ่งตัวอย่าง การบริหารจัดการน้ำแบบทุ่งหนองน้ำบางระกำโมเดล พบว่าการจัดการของรัฐ ไม่สอดคล้องกับวิถีเกษตรกรรมของชาวบ้าน ทำให้ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ต้องปลูกข้าวเบาอายุเก็บเกี่ยวสั้น มีความชื้นสูง คุณภาพเมล็ดไม่ดี ราคาตกต่ำ รวมทั้งรัฐไม่จ่ายเงินชดเชยตามที่เป็นจริง นี่คือการล้มเหลวของบางระกำโมเดล

ในการทำวิจัยทางมานุษยวิทยา รูปแบบและวิธีการมีความซับซ้อนและหลากหลาย การพิจารณาถึงแนวทางการทำงานของนักมานุษยวิทยาจึงเป็นกระจุกสะท้อนการสร้างความรู้ในโลกที่ไม่หยุดนิ่ง ปิยรัตน์ บัณฑิต อธิบายว่า ปัจจุบัน นักมานุษยวิทยาสนใจสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ และสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ ทำให้ต้องแสวงหาวิธีทำงานที่ยืดหยุ่น เช่น ชาติพันธุ์วรรณาเชิงปะติดปะต่อ (patchwork ethnography) และชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน (rapid ethnography) พร้อมกับการประเมินฐานะของผู้วิจัยที่มีความซับซ้อนไม่คงที่ และบริบทที่อ่อนไหวในสถานการณ์ที่ผันแปร นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย อธิบายถึง มานุษยวิทยาเศรษฐกิจต่อการทำความเข้าใจการผลักลูกจ้างออกจากระบบ การจ้างงานประจำสู่ระบบการจ้างงานยืดหยุ่นไม่เป็นทางการ สิ่งนี้เป็นอำนาจครอบงำของระบบเสรีนิยมใหม่ในปัจจุบันทำให้ลูกจ้างมีชีวิตที่เปราะบางขาดความมั่นคงและหลักประกันภายใต้มายาคติเรื่องผู้ประกอบการและการเป็นอิสระของปัจเจก